

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA TA'LIM TARBIYA USTUVORLIGI.

Xolboyeva Muqaddas Normurodovna

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Pedagogika va Guminatar fanlar

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabasi

*Surxondaryo viloyati Boysun tumanidagi 2-sonli DMTT da Tarbiyachi -
metodist Maktab va maktabgacha ta'lim vazirligi bilan hamkorlikda Mercy Corps
tashkilotida Mentori*

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning dolzarbligi, uning asosiy tamoyillari va metodologik yondashuvlari tahlil qilinadi. Maktabgacha ta'limning bolalar rivojlanishidagi ahamiyati, uning ijtimoiy, psixologik va pedagogik jihatlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, milliy va xalqaro tajriba asosida samarali metodlar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, bolalar tarbiyasi, innovatsion metodlar, psixologik yondashuv, ijtimoiy rivojlanish.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni ta'lim va tarbiya jarayoni har qanday jamiyatning kelajagini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Erta yoshdan sifatli ta'lim olish bolalarning intellektual va psixologik rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada maktabgacha ta'limning ustuvor yo'nalishlari, dolzarbligi va amaliy ahamiyati tahlil qilinadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berish jarayoni bolaning shaxsiyati, axloqiy fazilatlarini va intellektual salohiyatini shakllantirishda muhim bosqich hisoblanadi. Bu yoshda bolaning dunyoqarashi, tafakkuri, kommunikativ ko'nikmalari va ijtimoiy moslashuvi rivojlanadi. Shu sababli, maktabgacha ta'lim tizimi bolaning har tomonlama kamol topishini ta'minlovchi usul va metodlarga asoslangan bo'lishi zarur.

Maktabgacha ta'limning ustuvor yo'nalishlari

Maktabgacha ta'lim va tarbiya quyidagi yo'nalishlarga asoslanadi:

Intellektual rivojlanish

- Bolaning tafakkurini rivojlantirish, savodxonlik va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish.

- Nutq va til qobiliyatlarini rivojlantirish, jumladan, hikoya qilish, she'r yodlash, muloqot qilish ko'nikmalarini o'rtirish.

- Mantiqiy va matematik tushunchalarni o'rgatish.

Axloqiy tarbiya

- Odob-axloq qoidalarini o'rgatish.

- Hurmat, do'stlik, hamjihatlik, sabr va mehnatsevarlik kabi insoniy fazilatlarni singdirish.

- Oila va jamiyatning ahamiyatini tushuntirish.

Jismoniy rivojlanish

- Sog'lom turmush tarzini shakllantirish.

- Motorika va harakat faolligini rivojlantirish.

- Sport va jismoniy mashqlarni muntazam amalga oshirish.

Ijtimoiy moslashuv

- Atrof-muhitga moslashish va jamoa bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish.

- Mustaqillik va o'ziga ishonchni oshirish.

- Jamiyatda o'z o'rnini anglashga yordam berish.

Nutq va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish

- To'g'ri va aniq fikr bildirishni o'rgatish.

- Til o'rganish va nutq madaniyatini shakllantirish.

- Ovoz, so'z va imo-ishoralardan to'g'ri foydalanishni o'rgatish.

Ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish

- Tasviriy san'at, musiqa va o'yin orqali ijodiy fikrlashni rivojlantirish.

- Bolaning o'z qiziqishlariga mos keladigan faoliyat turlarini tanlashiga imkon yaratish.

- Erkin ijod qilish uchun sharoit yaratish.

Ta'lim va tarbiya metodlari

Bolalar uchun ta'lim jarayonini samarali tashkil etish uchun quyidagi metodlardan foydalanish lozim:

O'yin orqali o'qitish

- Ta'limni qiziqarli va interaktiv shaklda tashkil etish.

- Didaktik o'yinlar va rolli o'yinlardan foydalanish.

Loyiha usuli

- Bolalarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish.

- O'zaro hamkorlik va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantirish.

Multimediya vositalari orqali ta'lim

- Interaktiv texnologiyalar yordamida ta'lim jarayonini boyitish.

- Rang-barang animatsiyalar, videodarsliklar va audio materiallardan foydalanish.

Ekskursiyalar va tajribalar

- Tabiat va atrof-muhit bilan tanishtirish.

- Ilmiy tajribalar orqali bolalarning qiziqishini oshirish.

Nutq rivojlantirish mashg'ulotlari

- Hikoya qilish, she'r yodlash va rolli o'yinlar orqali nutq madaniyatini shakllantirish.

- Suhbat va bahs-munozaralar orqali muloqot qobiliyatlarini oshirish.

Ota-onalar bilan hamkorlik

Bolaning to'laonli rivojlanishi uchun ota-onalar bilan hamkorlik muhim ahamiyatga ega.

Ota-onalarga quyidagi tavsiyalar beriladi:

- Bolalar bilan sifatli vaqt o'tkazish.
- Savol-javob va muloqot orqali bolani fikrlashga o'rgatish.
- Kitob o'qish va hikoya qilish orqali savodxonlikni rivojlantirish.
- Jismoniy faollik va sog'lom turmush tarziga e'tibor qaratish.
- Farzandlarini maktabgacha ta'lim muassasalariga jalb qilish.

Maktabgacha ta'lim muassasalarining roli

Maktabgacha ta'lim muassasalari bolaning ilk ta'lim maskani hisoblanadi.

Bu muassasalar quyidagi vazifalarni bajarishi lozim:

- Bolalar uchun xavfsiz va rivojlantiruvchi muhit yaratish.
- Tarbiyachilarning pedagogik malakasini oshirish.
- Innovatsion o'quv dasturlarni joriy qilish.
- Bolalarning individual qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirish.

Maktabgacha ta'lim jarayonida zamonaviy metodlardan foydalanishning afzalliklari va kamchiliklari muhokama qilindi. Innovatsion yondashuvlar va an'anaviy ta'lim o'rtasidagi farqlar tahlil qilindi. Xorijiy tajribalar bilan solishtirilib, mahalliy sharoitlarga moslashtirish masalalari ko'rib chiqildi.

Xulosa

Maktabgacha ta'lim va tarbiya jarayoni bolani har tomonlama rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Ta'limning samaradorligini oshirish uchun interaktiv usullar, ota-onalar bilan hamkorlik va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Shunday yondashuv orqali bolalar kelajakda bilimli, madaniyatli va ijtimoiy faolligi yuqori bo'lgan shaxs sifatida shakllanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarga sifatli ta'lim-tarbiya berish ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlarini belgilaydi. Shu bois, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Maktabgacha ta'lim muassasalarida zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish.

O'yin asosida o'qitish metodikasini rivojlantirish.

Tarbiyachi va pedagoglarning malakasini oshirishga e'tibor qaratish.

Oilaviy ta'lim bilan bog'liqlikni oshirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish.

Ushbu maqola maktabgacha ta'limning dolzarbligini yoritib, uning rivojlanishi uchun muhim yo'nalishlarni ko'rsatadi.

Adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. Qonunchilik palatasi tomonidan 2020-yil 19-mayda qabul qilingan Senat tomonidan 2020-yil 7-avgustda ma'qullangan. O'RQ-637. 23.09.2021. <https://lex.uz/ru/docs>
2. 2017-yil 7-fevral, PF-4947 sonli qarorida ya'ni "2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi".
3. Lee Youngil "Montessori ta'limi: Ma'daniy ta'lim". Qo'llanma. Qarshi: Intelekt. 2022y.
4. Qodirova. F. va boshqalar Maktabgacha pedagogika. Dasrlik. Toshkent: Tafakkur. 2019y.
5. O.U.Hasanboyeva va boshqalar Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. O'quv qo'llanma. Toshkent: Ilm Ziyos. 2012y.
6. Jalilova S. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. O'quv qo'llanma. Toshkent: Faylasuflar. 2017y.